

Policy för Linköpings kommuns skogsinnehav

Antagen av Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden 2006-02-15

Inledning

Linköpings kommun äger idag ca 2 600 hektar skogsmark. I denna areal är övningsområdet samt den skogsbevuxna parkmarken i stadens ytterområden inräknad. Däremot ingår inte den skogsbevuxna parkmarken kring centrum. Arealen innefattar även 340 hektar skog i naturreservat. En övervägande del av innehavet är beläget nära bebyggelse runt Linköpings stad och kommunens övriga tätorter och nyttjas för friluftsliv. Kring Linköpings stad ägs nästan all tätortsnära skog av kommunen.

Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden har det formella ansvaret för kommunens skogsbruk. Affärsområde Teknik och samhällsbyggnad svarar för genomförandet tillsammans med en konsult. För närvarande (fram till år 2007) har skogsvårdsstyrelsen uppdraget. Frågor, önskemål och klagomål från allmänheten utgör en stor del av arbetet med kommunens skog. De praktiska skogsbruksåtgärderna görs av upphandlade företag och kommunens enhet Nefo som handhar offentligt skyddat arbete. Förvaltningsansvaret är uppdelat i fyra skilda områden inom Teknik och samhällsbyggnad: detaljplanelagd skogsmark (parkmark), det nyligen inköpta f.d. militära övningsområdet, naturreservat och slutligen den resterande skogsmarken.

Skogsbruket är FSC-certifierat (Forest Stewardship Council). Certifieringen innebär att markägaren åtar sig att följa en standard som ska ge ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart skogsbruk. Målet är att förvalta skogen och skogsbruket i former som:

- ”- vidmakthåller och vid behov återskapar ekosystemens produktionsförmåga, fundamentala ekologiska processer och biologisk mångfald
- ger trygga försörjningsmöjligheter och en säker arbetsmiljö, respekterar lokalbefolkningens respektive samernas kultur och hävdvunna rättigheter, beaktar värden som vilt, svamp, bär, fiske och rekreation
- ger långsiktig, värdefull virkesproduktion och god ekonomisk lönsamhet”.

FSC-anpassade skogsbruksplaner togs fram under 2002 och 2003 för all skog förutom de detaljplanelagda parkskogarna. 49 % av skogsinnehavet är i skogsbruksplanerna målklassat som naturvård skötsel eller naturvård orört. I denna klassning ingår också hänsyn till sociala värden. För att få ett helhetsperspektiv på skogsbruket har sociala, ekologiska och ekonomiska mål tagits fram. Dessa finns nu strukturerade och samlade i detta policydokument som tagits fram under 2005. I dokumentet ingår även en indelning av skogen i zoner efter dess rekreationsvärde, för dessa zoner finns skötselriktlinjer. Syftet med detta är att få en mer rekreationsanpassad skötsel av skogen. Zoneringen av skogen kan ändras när förändringar sker i omgivningen t.ex. vid byggnation. Skötselriktlinjer och zonering kommer successivt att arbetas in i kommunens skogsbruksplaner. Policyn har varit ute på remiss till kommunala instanser samt föreningar i Linköpings kommun. Dokumentet kommer att styra den skogliga verksamheten. En uppföljning av hur målen efterlevs kommer att ske årligen i samband med bokslut och verksamhetsberättelse.

Policy för kommunens skogsinnehav

Övergripande policy:

Kommunens skog ska ha höga och långsiktigt hållbara sociala, ekologiska och ekonomiska värden.

Sociala mål

- Skogen ska skötas så att goda förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv skapas.
- Kommunen ska öka medborgarnas kunskap om skogen och dess värden.
- Kommunen ska genomföra särskilda satsningar för att öka nyttjandet av skogen inom grupper såsom barn, äldre, funktionshindrade och nysvenskar.
- Användandet av s.k. skolskogar som används i pedagogiskt syfte ska öka.
- God genomsikt ska eftersträvas vid skötseln av skogen vid gång- och cykelbanor samt vid motionsspår.
- I anslutning till friluftsanläggningar och tomter ska hänsyn tas till trygghets- och säkerhetsaspekterna. Farliga träd som kan skada människor eller anläggningar ska åtgärdas.
- Fastighetsägare och boende ska ges möjlighet att efter godkännande från kommunen, på egen bekostnad, ta bort störande vegetation i anslutning till bostaden. Tillstånd lämnas om åtgärden inte har någon påtaglig påverkan på skogen med hänsyn tagen till övriga mål.
- Kulturmiljöer ska bevaras och där det är lämpligt göras mer tillgängliga och synliga.

Ekologiska mål

- I kommunens skogar ska en hög generell naturvårdshänsyn gälla.
- Skogen ska skötas så att förutsättningarna för de arter och naturtyper som finns bevaras och utvecklas.
- Naturtyper av särskilt värde som påverkats negativt genom skogsbruket ska återställas.
- Andelen död ved ska öka.
- Andelen lövträd ska öka.
- Naturvårdande insatser som höjer den biologiska mångfalden såsom skogsbete, naturvårdsbränningar och återskapande av naturliga vattenregimer ska genomföras där det är lämpligt.

Ekonomiska mål

- Skogsbruket ska bedrivas på ett ekonomiskt hållbart sätt.
- Bestånd avsatta för produktion ska ge hög ekonomisk avkastning.
- Bestånd avsatta för produktion ska skötas så att god kvalitet på virket erhålles.
- Avkastningskravet ska balanseras så att övriga mål kan uppfyllas.

Viltvård

Största delen av kommunens skogsinnehav ligger tätortsnära och består av välbesökta rekreationsområden. Kommunen har hittills inte haft några problem med betesskador på skogen. Om problem med betesskador uppstår kommer kommunen att samla in kunskap för att kunna göra en god bedömning av problemet och vilka åtgärder som bör vidtas. I närrekreationsområden kommer det inte att ske någon annan jakt än skyddsjakt. Det jaktbara viltet har här främst ett värde för naturupplevelsen.

- Viltvården ska verka för att bevara livskraftiga viltstammar av hög kvalitet med balans mellan viltstammens storlek och de skador den orsakar.
- Viltskador begränsas i möjligaste mån, t.ex. genom skyddsjakt.
- Vilda djur som uppträder på ett sätt som kan åsamka skador på människor ska tas omhand på lämpligt sätt.
- Skadat och lidande vilt ska om möjligt avlivas.
- Kommunen ska inte utföra särskilda viltvårdsinsatser.

Skogens rekreationsvärde

Man har alltmer kommit till insikt om den tätortsnära naturens värde för människors hälsa. Studier har visat att vistelse i skog och natur är positivt för det psykiska och fysiska välbefinnandet. Några exempel på skogsvistelsens positiva effekter är:

- Blodtryck och puls sjunker
- Koncentrationsförmågan höjs
- Stressnivån sänks
- Barn blir friskare, får bättre koncentrationsförmåga och mer utvecklad lek och motorik
- Äldre får minskade symptom av ångest och depression
- Rehabilitering gynnas

Mer än hälften av alla skogsbesök sker i tätortsnära områden. Detta är inte konstigt då 7,5 miljoner av svenskarna bor i Sveriges 2 000 tätorter. Man har sett att avståndet till ett rekreationsområde inte bör överstiga 1 km, eftersom avstånd däröver minskar besöksfrekvensen. Vid val av bostad är en tilltalande grön omgivning en av de faktorer som har stor betydelse. I tätbebyggda regioner överstiger skogens rekreationsvärde virkesvärdet med flera gånger (Mattson L. 2003. Skogens välfärdsekonomiska rekreationsvärde. Sveriges lantbruks universitet 2003).

Skogen är en stor resurs för kommunens invånare och många vistas i skogen för att få naturupplevelser, motionera, plocka svamp och bär, träffa människor eller bara finna lugn och ro. Flera fritidsaktiviteter är kopplade till skogen såsom ridning, orientering, skidåkning och promenader. Skogen är också viktig för naturstudier och annan pedagogisk verksamhet samt en viktig lekplats för barn.

Zonering och riktlinjer för skötsel

För att sköta skogen med god hänsyn till de rekreationsvärden som finns ska kommunen ha skötselplaner för rekreationsanpassad skötsel. Dessa kan utformas på olika sätt. Här har skogen delats in i tre zoner med utgångspunkt från hur skogen nyttjas för rekreation. För dessa zoner gäller olika skötselriktlinjer. Syftet är att de områden som nyttjas mest för rekreation och friluftsliv ska få den mest rekreationsanpassade skötseln. De produktionsinriktade åtgärderna som krävs för ett ekonomiskt hållbart skogsbruk flyttas till ytterområden som nyttjas i mindre utsträckning av friluftslivet. Zoneringen följer de befintliga skogsbruksplanernas avdelningar. Målklasser och sköselförslag i skogsbruksplanerna gäller fortfarande men modifieras efter zonernas skötselanvisningar. När nya skogsbruksplaner tas fram kommer zonernas målsättning och riktlinjer att arbetas in i planerna. Zoneringen är tänkt att vara flexibel och kan ändras då förändringar sker i omgivningen.

Vid zoneringen har inte kommunens naturreservat ingått då dessa redan har fastställda skötselplaner och inte heller Tinnerö eklandskap som är ett blivande naturreservat. Den skog som är detaljplanelagd och ligger närmast Linköpings centrum ingår inte heller då denna inte ingår i befintliga skogsbruksplaner. Nya skogsbruksplaner ska upprättas för den detaljplanelagda skogsmarken där stor hänsyn kommer att tas till rekreation.

Syftet med zoneringen är att åstadkomma en tätortsnära skog som är tillgänglig och tilltalande för nyttjaren samtidigt som naturvårds- och produktionsmål uppnås. Hur ska då en bra tätortsnära skog se ut? Ett antal nyckelord brukar användas för att beskriva den:

- God tillgänglighet
- Stor variationsrikedom
- Beständig och vital
- Äldre skog
- Skönhet
- Naturupplevelse
- Rikt djur- och växtliv
- Markskiktet i behåll
- Rik lokalhistoria
- Vatten
- Friluftsanläggningar

Ett av de viktigaste kriterierna för brukarna är vuxen skog. Man uppskattar inte föryngringsytor, ”kalhyggen”. Skogen blir dock med tiden äldre och utan föryngring övergår den till slut i ett naturskogsstadium som är otillgängligt och inte heller uppskattas av alla friluftsutövare. Någon form av föryngring är därför viktig och är också det sätt man har för att få en ekonomisk avkastning av skogen. Skogen behöver i de flesta fall skötsel för att fortsätta vara en attraktiv rekreationsskog.

Rekreationsanpassad zonindelning

Zon 1 – Rekreationsskog

Största delen av skogen i zon 1 ligger i anslutning till bostäder och friluftsanläggningar. Skogen har ett högt rekreativvärde och här vistas många människor dagligen. Zon 1 är ett viktigt lekområde för barnen och många av de sociala friluftaktiviteterna sker här. Det kan man se på det täta nät av stigar, kojor och friluftsanläggningar som finns.

Skötselriktlinjer: I denna zon är huvudmålet rekreation och här eftersträvas tillgänglighet för alla. Vid skötsel av skogen strävar man efter att skapa variationsrika skogar med stor framkomlighet. Stor hänsyn tas till de krav som barn i olika åldrar ställer på skog och natur. Detta kan ske genom att klätterträd, tätare snår och ris till kojor sparas. Hänsyn tas till de natur- och kulturvärden som finns. Skötseln ska bidra till att skapa en estetiskt tilltalande skog som lockar till besök. Då brukningsenheterna ofta är små och ligger nära bostäder utförs skogsvårdsåtgärder främst motormanuellt. Arbetet sker då över en längre tid och större hänsyn kan tas. Människor som vistas i området ska kunna fråga och diskutera med dem som utför arbetet.

- Föryngring: Naturlig föryngring ska ske i första hand. Plantering får vidtas då inga andra lämpliga alternativ finns, denna ska då anpassas till miljön och gärna ske med blandade trädslag. Ingen markberedning får ske.
- Røjning: Røjning ska utföras noggrant för bibehållen framkomlighet.
- Gallring: Främst motormanuell gallring.
- Slutavverkning: Långa omloppstider med ett kontinuerligt trädskikt eftersträvas. Inga kala ytor större än 0,1 ha får skapas. Metoder såsom luckhuggning eller skärmställning tillämpas, beroende på lämplighet.
- Ris: Vid arbete i zon 1 ska riset tas bort så att framkomligheten i skogen inte försämras påtagligt. Vid røjning tas riset bort främst i anslutning till välfrekventerade platser och stigar.
- Markskador: Körskador och andra markskador ska minimeras. Uppkomna skador ska åtgärdas snarast.

Vid tillämpning av skogsbruksplanen gäller att NS-bestånd (naturvård skötsel) sköts enligt dessa riktlinjer och med god hänsyn till naturvärden. Naturvård och social hänsyn väger lika starkt. Även PF-bestånd (produktion förstärkt hänsyn) och PG-bestånd (produktion generell hänsyn) sköts enligt dessa riktlinjer. NO-bestånd (naturvård orört) sköts enligt skogsbruksplanen, dvs. lämnas orörda.

Zon 2 – Rekreationsskog med produktionsinslag

I denna zon nyttjas skogen till viss del för rekreation. Här vistas man ofta med ett speciellt syfte och rör sig över stora ytor. Exempel på detta är motionärer, ryttare, cyklister eller vandrare som nyttjar speciella stråk. Här syns inte lika mycket spår av nyttjande i form av små stigar och kojor.

Skötselriktlinjer: I zon 2 gäller ett kombinerat mål där man tar stor hänsyn till rekreation men även har en viss del produktionsinriktad skötsel. Vid skötseln av skogen tas extra hänsyn

till stigar och anläggningar. Variation och framkomlighet är önskvärt. Stor hänsyn tas till de natur- och kulturvärden som finns och man kan även arbeta för att skapa naturvärden.

- Föryngring: Främst naturlig föryngring men även plantering kan tillåtas. Ingen markberedning får ske.
- Røjning: Normal røjning utförs.
- Gallring: Gallringen utförs främst motormanuellt men maskinell gallring kan tillåtas. Metodvalet anpassas efter rådande markförhållanden.
- Slutavverkning: Kalhyggen undviks. Kala ytor större än 0,5 ha får inte skapas. Metoder såsom luckhuggning eller skärmställning tillämpas, beroende på lämplighet.
- Ris: Störande ris tas bort i anslutning till stigar och andra friluftsanordningar såsom rastplatser och kojor.
- Markskador: Körskador och andra markskador ska minimeras. Uppkomna skador ska åtgärdas.

Vid tillämpning av skogsbruksplanen gäller att NS-bestånd sköts enligt dessa riktlinjer och med god hänsyn till naturvärden. Naturvård väger här tyngre än den sociala hänsynen. Även PF- och PG-bestånd sköts enligt dessa riktlinjer. NO-bestånd sköts enligt skogsbruksplanen dvs. lämnas orörda.

Zon 3 – Produktionsskog med generell miljöhänsyn

Denna del av skogen nyttjas mindre för rekreation och man ser få spår av stigar, kojor och anläggningar.

Skötselriktlinjer: Förutom en hög generell naturvårdshänsyn tas stor hänsyn till stigar, leder och andra anläggningar för friluftslivet.

- Föryngring: Naturlig föryngring eller plantering. Metod och trädslag avgörs av vad som är ståndortsmässigt ekonomiskt mest lämpligt. Skonsam markberedning är tillåten dock ej i område med kända fasta fornlämningar.
- Røjning: Normal røjning utförs.
- Gallring: Främst maskinell gallring.
- Slutavverkning: Avverkningsmetod väljs efter ekonomiska och miljömässiga kriterier. Kalhyggen större än 5 ha får inte skapas.

I zon 3 tillämpas skötsel enligt skogsbruksplanen.

Allmänna regler för arbete inom skogsbruket i samtliga zoner

- Skogsskötseln ska bedrivas så att störningarna på friluftslivet minimeras.
- Motionsspår, större stigar och leder ska vara framkomliga.
- Markerade skidspår röjs så att snön kan nå ner till marken.
- Skötseln ska medverka till att skapa en mer stormfast skog samt ta tillvara på terrängens förutsättningar.
- Kemiska bekämpningsmedel får inte användas inom skogsbruket.
- Gödsling av skog får inte ske.
- Mineraloljebaserade oljeprodukter får inte användas i hydraulsystem och för smörjning i avverkningsmaskiner och skotare. Vid manuell avverkning får mineraloljebaserade oljeprodukter ej användas till kedjesmörjning.

Demokrati och lokalt inflytande

Kommunen ska verka för en ökad lokal förankring i skötseln av skogen. Föreningar som vill nyttja skogen ska bemötas positivt av kommunen. Kommunen ska även ha en positiv inställning till anordningar som skogens nyttjare vill anlägga. Verksamheten ska vara långsiktig och förenlig med annat nyttjande av skogen och inte strida mot övriga mål. En friluftspan ska upprättas över befintliga och planerade friluftsanläggningar.

För att öka det lokala medinflytandet i kommunens skötsel av skogen krävs information för att göra människor uppmärksamma på den resurs skogen utgör. Det behöver även finnas bra information och möjlighet till dialog i samband med åtgärder. Kommunen ska därför följa nedanstående rutiner vid åtgärder i skogen:

- Merparten av gallringar och avverkningar på kommunal skogsmark planeras en gång om året. Förslag skickas på remiss internt inom kommunen, till Kultur och fritid, markförvaltare, planerare och exploatörer, de geografiska utskotten samt till berörda föreningar och verksamheter innan beslut fattas.
- Information om planerade åtgärder ska finnas på kommunens hemsida där man även kan finna kontaktpersoner för respektive åtgärd.
- Vid större åtgärder nära bostäder eller i områden för aktiviteter ges information i god tid till de aktiva i området, områdets geografiska utskott samt till de närmast boende i form av anslag och ev. utskick där det finns möjlighet till dialog. Målsättningen är att information ska finnas senast 1 vecka innan åtgärdens start.
- En lista över aktiva föreningar och kommunala verksamheter som nyttjar skogen ska finnas och ajourhållas.